

BO‘LAJAK MUSIQA O‘QITUVCHILARINING KONSERT-TADBIRLARNI TASHKIL ETISH KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

G.Abduvaliyeva

Qo‘qon davlat universiteti

Musiqa ta‘limi va san‘at yo‘nalishi 1-bosqich magistranti

Ilmiy raxbar: **S. Rasulova**

Musiqa nazariyasi kafedrası dotsenti

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarining konsert-tadbirlarni tashkil etish kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik va metodik asoslari yoritilgan. Musiqa o‘qituvchisining kasbiy faoliyatida o‘quvchilar bilan turli musiqiy-madaniy tadbirlarni tashkil etish, repertuar tanlash, ijrochilarni tayyorlash, sahna jarayonini boshqarish, ijodiy jamoalar faoliyatini muvofiqlashtirish hamda tadbir natijalarini tahlil qilish muhim o‘rin tutadi. Maqolada konsert-tadbirlarni tashkil etish kompetensiyasining tarkibiy komponentlari, uni rivojlantirish bosqichlari, interfaol metodlar, amaliy topshiriqlar, pedagogik shart-sharoitlar va baholash mezonlari ishlab chiqilgan. Shuningdek, milliy musiqa merosi, zamonaviy raqamli texnologiyalar va loyiha asosida ta‘lim imkoniyatlaridan foydalanish masalalari ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: bo‘lajak musiqa o‘qituvchisi, konsert-tadbir, kompetensiya, tashkilotchilik, musiqiy tadbir, repertuar, sahna madaniyati, liderlik, ijodiy jamoa, loyiha metodi.

KIRISH

Bugungi kunda musiqa ta‘limining vazifasi o‘quvchilarga musiqiy bilim va ko‘nikmalarni berish bilangina chegaralanmay, ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, estetik dunyoqarashini shakllantirish, jamoada ishlash va madaniy tadbirlarda faol ishtirok etish imkoniyatlarini kengaytirishni ham nazarda tutadi. Shu nuqtayi nazardan, bo‘lajak musiqa o‘qituvchisining kasbiy tayyorgarligida konsert-tadbirlarni tashkil etish kompetensiyasini shakllantirish alohida ahamiyatga ega. Umumiy o‘rta ta‘lim maktablarida musiqa o‘qituvchisi nafaqat dars mashg‘ulotlarini olib boradi, balki maktabning musiqiy-madaniy hayotini tashkil etuvchi muhim mutaxassis sifatida ham faoliyat yuritadi. U bayram tadbirlari, musiqiy kechalar, ijodiy uchrashuvlar, konsert dasturlari, tanlovlar, festivallar va turli ma‘naviy-ma‘rifiy tadbirlarni tashkil etishda ishtirok etadi. Bunday faoliyat o‘qituvchidan musiqiy bilim bilan bir qatorda tashkilotchilik, kommunikativlik, liderlik, ijodkorlik va boshqaruv ko‘nikmalarini ham talab qiladi. Konsert-tadbirni tashkil etish oddiy ijrochilarni sahnaga chiqarish jarayoni emas. U g‘oyani ishlab chiqish, maqsadni belgilash, mavzu va konsepsiyani tanlash, ssenariy yaratish, repertuar shakllantirish, ijrochilarni tayyorlash, mashg‘ulotlarni rejalashtirish, sahna

va texnik vositalarni tashkil etish, tadbirni boshqarish hamda yakuniy natijani tahlil qilish kabi o‘zaro bog‘liq jarayonlardan tashkil topadi. Shu sababli oliy ta’lim muassasalarida bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarini konsert-tadbirlarni mustaqil tashkil etishga tayyorlash ularning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Konsert-tadbirlarni tashkil etish kompetensiyasi - bo‘lajak musiqa o‘qituvchisining musiqiy-madaniy tadbirning maqsadi va mazmunini belgilash, ssenariy va repertuarni ishlab chiqish, ijrochilar faoliyatini tashkil etish, texnik va tashkiliy jarayonlarni muvofiqlashtirish, tadbirni boshqarish hamda uning natijalarini baholash qobiliyatidir. Mazkur kompetensiya quyidagi ko‘nikmalarni qamrab oladi:

- tadbir konsepsiyasini ishlab chiqish;
- maqsad va vazifalarni belgilash;
- tadbir mavzusini tanlash;
- ssenariy tuzish;
- repertuar shakllantirish;
- ijrochilarni tanlash;
- vokal va cholg‘u jamoalari bilan ishlash;
- repetitsiyalarni tashkil etish;
- sahna madaniyatini shakllantirish;
- boshlovchilar faoliyatini muvofiqlashtirish;
- sahna va texnik vositalarni tayyorlash;
- vaqtni boshqarish;
- jamoaviy faoliyatni muvofiqlashtirish;
- tadbir jarayonini boshqarish;
- yakuniy tahlil va refleksiyaning amalga oshirish.

Demak, ushbu kompetensiya musiqiy-ijrochilik, pedagogik, tashkilotchilik va kommunikativ faoliyatlarning integratsiyasi asosida shakllanadi.

Interfaol metodlardan foydalanish

Konsert-tadbirlarni tashkil etish kompetensiyasini rivojlantirishda quyidagi metodlardan foydalanish mumkin. **“Tadbir konstruktori”** metodida talabalar tadbirning alohida qismlarini ishlab chiqib, yakunda ularni yagona ssenariyga birlashtiradilar. **“Ijodiy rejissyor”** topshirig‘ida talaba bitta musiqiy asarning sahnaviy yechimini ishlab chiqadi. **“Muammoli vaziyat”** metodida tadbir davomida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan muammolar beriladi. Masalan:

- ijrochi sahnaga chiqishga tayyor emas;
- mikrofon ishlamay qoldi;
- musiqiy fon yozuvi topilmadi;
- ijrochi repertuarni unutib qoldi;
- dastur vaqtdan ortib ketdi.

Talaba ushbu vaziyatlarga tezkor pedagogik va tashkiliy yechim topishi kerak. **“Repetitsiya menejeri”** metodida talabalar repetitsiya jarayonini mustaqil tashkil etadilar. **“Bir guruh - bir konsert”** topshirig‘ida talabalar kichik guruhlariga bo‘linib, boshidan oxirigacha mustaqil konsert dasturini ishlab chiqadilar.

Milliy musiqa merosi asosida konsert-tadbirlar

Bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarini konsert-tadbirlarni tashkil etishga tayyorlashda milliy musiqa merosidan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Maktab sharoitida:

- maqom kechalari;
- folklor musiqasi kechalari;
- milliy cholg‘ular konserti;
- bastakorlar ijodiga bag‘ishlangan kechalar;
- “Milliy musiqa haftaligi”;
- “Yosh maqom ijrochilari”;
- “O‘zbek xalq qo‘shiqlari” konsert dasturlari

kabi tadbirlarni tashkil etish mumkin. Bunday tadbirlar o‘quvchilarning musiqiy bilimlarini mustahkamlash bilan birga, ularning milliy-madaniy qadriyatlarga bo‘lgan hurmatini oshiradi.

Zamonaviy konsert-tadbirlarni raqamli texnologiyalarsiz tasavvur qilish qiyin. Shu sababli bo‘lajak musiqa o‘qituvchisi raqamli vositalardan pedagogik va tashkiliy maqsadda foydalanish ko‘nikmasiga ega bo‘lishi kerak. Raqamli vositalardan:

- elektron afisha tayyorlash;
- konsert dasturini raqamlashtirish;
- audio fonlarni tayyorlash;
- videoprojektsiya yaratish;
- tadbirni video tasvirga olish;
- ijrolarni arxivlash;
- elektron repertuar bazasini shakllantirish

uchun foydalanish mumkin. Bu esa konsert-tadbirlarni tashkil etish kompetensiyasining zamonaviy raqamli komponentini shakllantiradi.

Bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarining kompetensiyasini rivojlantirishni quyidagi model asosida tashkil etish mumkin:

Motivatsiya → Rejalashtirish → Repertuar tanlash → Ssenariylashtirish → Tashkiliy tayyorgarlik → Repetitsiya → Konsert → Tahlil → Refleksiya

Mazkur modelda har bir bosqich keyingi bosqich uchun zarur kompetensiyani shakllantiradi.

Konsert-tadbirlarni tashkil etish kompetensiyasini samarali rivojlantirish uchun quyidagi pedagogik shart-sharoitlar muhim:

1. talabalarni real konsert-tadbirlarni tashkil etish jarayoniga jalb etish;
2. nazariy bilimlarni amaliy topshiriqlar bilan birlashtirish;
3. loyiha metodidan tizimli foydalanish;
4. repertuar tanlash ko‘nikmasini rivojlantirish;
5. ssenariy tuzish va dramaturgik fikrlashga o‘rgatish;
6. repetitsiya jarayonini mustaqil rejalashtirish imkoniyatini berish;
7. liderlik va kommunikativ ko‘nikmalarni rivojlantirish;
8. raqamli texnologiyalardan foydalanishni o‘rgatish;
9. muammoli vaziyatlar asosida amaliy mashg‘ulotlar tashkil etish;

10. tadbirdan keyingi refleksiya va o‘z-o‘zini baholashni yo‘lga qo‘yish.

XULOSA

Bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarining konsert-tadbirlarni tashkil etish kompetensiyasini rivojlantirish ularning kasbiy-pedagogik tayyorgarligining muhim tarkibiy yo‘nalishlaridan biridir. Chunki zamonaviy musiqa o‘qituvchisi dars mashg‘ulotlarini tashkil etish bilan bir qatorda maktabning musiqiy-madaniy muhitini shakllantirish, o‘quvchilarning ijodiy faoliyatini boshqarish va turli musiqiy tadbirlarni samarali tashkil etish qobiliyatiga ham ega bo‘lishi lozim. Konsert-tadbirlarni tashkil etish kompetensiyasi motivatsion-qadriyatli, kognitiv, tashkiliy-boshqaruv, ijodiy, kommunikativ va refleksiv komponentlarning o‘zaro integratsiyasi asosida shakllanadi. Mazkur komponentlarning izchil rivojlantirilishi bo‘lajak o‘qituvchining nafaqat tadbir tashkilotchisi, balki ijodiy jamoa rahbari va pedagogik lider sifatidagi kasbiy imkoniyatlarini kengaytiradi. Oliy ta’lim jarayonida talabalarni real yoki modellashirilgan konsert-tadbirlarni tashkil etishga jalb etish ayniqsa samarali natija beradi. Bunda ular tadbir konsepsiyasini ishlab chiqish, repertuar tanlash, ssenariy tuzish, ijrochilar bilan ishlash, repetitsiyalarni tashkil etish, sahna jarayonini boshqarish va tadbir natijalarini tahlil qilish kabi faoliyatlarni amaliy ravishda o‘zlashtiradilar. Loyiha metodi, muammoli vaziyatlar, “Tadbir konstruktori”, “Ijodiy rejissyor”, “Repetitsiya menejeri”, “Bir guruh - bir konsert” kabi interfaol metodlardan foydalanish talabalarning mustaqil qaror qabul qilish, ijodiy fikrlash va tashkilotchilik qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, milliy musiqa merosi asosida konsert dasturlarini tashkil etish bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarida milliy-madaniy kompetensiyalarni ham rivojlantiradi. Maqom, folklor, xalq qo‘shiqlari, milliy cholg‘ular va zamonaviy o‘zbek musiqa namunalaridan foydalanish orqali konsert-tadbirlar nafaqat musiqiy, balki ma’naviy-tarbiyaviy mazmun kasb etadi. Xulosa qilib aytganda, bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarining konsert-tadbirlarni tashkil etish kompetensiyasini rivojlantirishning samarali metodik tizimi **“g‘oya – rejalashtirish – repertuar – ssenariy – repetitsiya – ijro – boshqaruv – tahlil – refleksiya”** izchilligi asosida tashkil etilishi maqsadga muvofiq. Mazkur yondashuv kelajakdagi musiqa o‘qituvchilarini maktabning musiqiy-madaniy hayotini samarali tashkil eta oladigan, ijodkor, tashabbuskor, kommunikativ va pedagogik lider sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 29-oktabrdagi O‘RQ-576-son **“Ilm-fan va ilmiy faoliyat to‘g‘risida”gi Qonuni**. Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi: <https://lex.uz/>
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29-oktabrdagi PF-6097-son **“Ilm-fanni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi Farmoni**. <https://lex.uz/uz/doc-passport/-5073447>
3. O‘zbekiston Respublikasining **“Innovatsion faoliyat to‘g‘risida”gi Qonuni**. Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi: <https://lex.uz/>

4. Qobilova, E., I. Xaydarova, and R. Gulnora. "O ‘ZBEK XALQ AN’ANALARI-TARBIYA OMILI." *Scientific Approach to the Modern Education System* 3.26 (2024): 192-195.
5. QOBILOVA, E'ZOZXON. "Forming a sense of love for the profession by teaching labor songs to 4th class students in music culture lessons." *Journal of Positive School Psychology* 7.2 (2023).
6. Azizxonova, M. va E. Qobilovalar. "YOSHLARNI MUSIKY MADANIYATI VA MAINAVYATNI SHAKLLANTIRISHDA MUSIKY TABIYANING AHAMIYATI." *Sharq san'ati va madaniyati* 3.1 (2022): 51-57.
7. Bakirovna, Qobilova, et al. "THE ROLE OF A MUSIC TEACHER IN THE PROCESS OF EDUCATING CHILDREN'S MORAL FEELINGS." *International Journal of Early Childhood Special Education* 14.6 (2022).
8. Qobilova, Ezoz, Oygul Sobirova va Faxriddin Najmiddinov. "Musiqiy madaniyat va ma'naviyatni shakllantirishda musiqa ta'limining ahamiyati." *Academica: Xalqaro ko'p tarmoqli tadqiqot jurnali* 11.1 (2021): 698-703.
9. Bakirovna, Q. E. "Theoretical And Methodological Basis Of Overcoming Contradictions In Modern Musical And Educational Practice." *Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching* 1.1 (2021): 117-120.
10. Djumaboyeva, M. "FORMING THE QUALITY OF CREATIVITY IN STUDENTS BY TEACHING THE LIFE AND WORK OF COMPOSER SULAYMON YUDAKOV." *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH* ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036 12.02 (2023): 30-33.
11. Djumaboyeva, M. "Activities Specific To Music Lessons And Requirements For The Teacher In Using Them As A Means Of Education." *Journal of Positive School Psychology* (2023): 877-880.
12. Bakirovna, Qobilova, et al. "THE ROLE OF A MUSIC TEACHER IN THE PROCESS OF EDUCATING CHILDREN'S MORAL FEELINGS." *International Journal of Early Childhood Special Education* 14.6 (2022).
13. Djumaboyeva, M. "PEDAGOGICAL SKILLS OF MUSIC TEACHERS." *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research* 4 (2024): 150-154.
14. Rasulova, H. N. "Pedagogical opportunities of applying clil technology in music education." (2025).